



# Franciszkańskie Źródło

PARAFIA ŚW. FRANCISZKA Z ASYŻU W CZĘSTOCHOWIE

strona internetowa parafii: [www.swfranciszek.czest.pl](http://www.swfranciszek.czest.pl)

## POWSTANIE WARSZAWSKIE

**29 i 30 lipca Radio Moskwa i radiostacja „Kościuszko” nadają wezwanie do mieszkańców Warszawy: „Walczcie przeciwko Niemcom”.** Tymczasem od 22 lipca trwa gorączkowa ewakuacja niemieckiej administracji, części sił policyjnych oraz służb zaplecza. Przez miasto przechodzą fale uciekinierów ze Wschodu. 27 lipca Niemcy opanowują panikę. Do miasta wracają oddziały policji i SS. Zaczynają działać urzędy. Pod koniec lipca wojska I Frontu Białoruskiego pod dowództwem marsz. Konstantego Rokossowskiego docierają na przedpola Warszawy, a 1. Armia Wojska Polskiego gen. Zygmunta Berlinga zbliża się do Puław. 31 lipca po południu gen. „Bór” wydaje rozkaz rozpoczęcia akcji zbrojnej w Warszawie. Godzina „W” zostaje ustalona na 1 sierpnia o godz. 17.00. O godz. 20.00 zaszyfrowany rozkaz jest gotowy do przekazania łączniczkom. Ze względu na godzinę policyjną otrzymują go następnego dnia o siódmej rano. Brakuje czasu na wydobycie broni, dotarcie na miejsce zbiórki. Na

Żoliborzu, w Śródmieściu i na Woli walki rozpoczynają się przed Godziną „W”.

**Porównanie sił.** Siły AK w Okręgu Warszawskim liczą ok. 45 tys. żołnierzy. Oprócz nich do Powstania przyłączają się żołnierze Narodowych Sił Zbrojnych, Korpusu Bezpieczeństwa, Polskiej Armii Ludowej oraz Armii Ludowej. Razem jest ich ok. 2,5 tys. Dramatem Powstańców jest skąpe uzbrojenie, uzupełniane produkcją własną, zdobyciami na wrogu i zrzutami. Czynną pomoc niosą piloci polscy i alianccy oraz żołnierze armii Berlinga. Naprzeciw Powstańców stoją wyszkolone formacje niemieckie, liczące ok. 25 tys. ludzi. Uzbrojeni po zęby, mają wsparcie artylerii, pancerniaków i lotnictwa.

**Walka.** Powstanie Warszawskie rozpoczyna się 1 sierpnia 1944 o godzinie 17.00. Bezpośrednie dowództwo nad oddziałami Okręgu Warszawskiego AK sprawuje płk dypl. Antoni Chruściel „Monter”. W pierwszych dniach walk Powstańcy opanowują Śródmieście, Stare Miasto, Wolę, Powiśle, gdzie zdobywają elektrownię, a także część Ochoty, Mokotowa i Żoliborza. Na Pradze natomiast 3 sierpnia przechodzą ponownie do konspiracji. W Puszczy Kampinoskiej powstaje duże zgrupowanie AK pod dowództwem mjr. Alfonsa Kotowskiego „Okonia”. Na zajętych terenach wiele ważnych obiektów pozostaje w rękach Niemców. 5 sierpnia przystępują do natarcia na Wolę, bronioną m.in. przez zgrupowanie „Radosław” płk. Jana Mazurkiewicza. 11 sierpnia, po zdobyciu Woli i Ochoty, oddziały niemieckie uderzają na Stare Miasto. Starówki bronią m.in.: zgrupowanie „Radosław”, oddziały mjr. Stanisława Błaszczaka „Roga” i kpt. Lucjana Giżyńskiego „Gozdawy”. Dowodzi płk Karol Ziemiński „Wachnowski”. Na

Starym Mieście dochodzi do niezwykle zaciętych walk, w których Niemcy używają ciężkiej artylerii i lotnictwa oraz pocisków raketowych, nazywanych przez Powstańców „krowami” lub „szafami”. W wyniku systematycznego ostrzału i bombardowań zabytkowa dzielnica zostaje obrócona w gruzy.

W nocy z 20 na 21 oraz z 21 na 22 sierpnia oddziały Grupy „Północ” z Żoliborza usiłują przyjść z pomocą załodze Starówki. Uderzenia Powstańców na Dworzec Gdański kończą się niepowodzeniem. Uporczywa obrona Starówki pozwala na podjęcie działań zaczepnych Powstańcom ze Śródmieścia, dowodzonym przez płk. Edwarda Pfeiffera „Radwana”. 20 sierpnia Powstańcy opanowują budynek Stacji Telefonów - tzw. PAST-ę przy ul. Zielnej, a 23 sierpnia – kościół św. Krzyża i Komendę Policji przy Krakowskim Przedmieściu. Nie udają się natomiast kolejne próby zdobycia Uniwersytetu Warszawskiego. Z 30 na 31 sierpnia oddziały AK ze Starówki usiłują przebić się do Śródmieścia przez pl. Bankowy. Pomimo wsparcia nacierających ze Śródmieścia żołnierzy AK, próba kończy się niepowodzeniem. W tej sytuacji, w dniach 1 - 2 września, żołnierze Starówki przechodzą kanałami do Śródmieścia i na Żoliborz.

**Upadek Starówki.** Wobec katastrofalnej sytuacji na Starówce płk Karol Ziemiński „Wachnowski” decyduje się na ewakuację kanałami do Śródmieścia. 2 września ostatnie oddziały powstańcze opuszczają Stare Miasto. Wojska gen. Reinefartha zajmują dzielnicę, w której pozostaje ok. 40 tys. mieszkańców. Trwa pacyfikacja Starówki i wywózka ludności. Upadek Starego Miasta uniemożliwia współdziałanie oddziałów Śródmieścia z żoliborskimi i kampinoskimi, a jednocześnie zapewnia



nieprzyjacielowi szeroki dostęp do Wisły. Niemcy mogą skoncentrować się na tłumieniu Powstania w innych dzielnicach.

**Kanałami ze Starego Miasta.** Katastrofalna sytuacja na Starym Mieście zmusza płk. Karola Ziemskiego „Wachnowskiego” do ewakuacji. Z 25 na 26 sierpnia do Śródmieścia z KG AK przechodzą kanałami wicepremier Jan

Stanisław Jankowski „Soból” i przewodniczący Rady Jedności Narodowej, Kazimierz Pużak „Bazyli”. Z 1 na 2 września ewakuują się Powstańcy: głównym kanałem z Placu Krasieńskich i bocznym, z Daniłowiczowskiej. Do Śródmieścia przechodzi około 4,5 tys. Powstańców, w tym 1,5 tys. uzbrojonych. Około 800 osób przechodzi na Żoliborz. Siły niemieckie, podległe gen. Reinefarthowi, pacyfikują dzielnicę, mordując masowo jej mieszkańców.

**Niepowodzenia powstańcze.** Po upadku Starówki 6 września Niemcy opanowują Powiśle. 10 września wojska I Frontu Białoruskiego, wraz z 1. Armią WP, rozpoczynają operację praską, 14 września zajmują Pragę. Dowództwo niemieckie koncentruje się na organizowaniu frontu na zachodnim brzegu Wisły. Niepowodzeniem kończy się próba (16-21 września) desantu oddziałów 1. Armii WP z Pragi. Ze względu na brak zgody Stalina na udostępnienie sowieckich lotnisk, aliancka pomoc jest ograniczona. Zrzuty sowieckie, rozpoczęte dopiero 13 września, dokonywane są bez spadochronów, co powoduje uszkodzenie dużej części broni i amunicji. Niemcy kolejno opanowują ostatnie ośrodki powstańczego

oporu: 23 września pada Przyczółek Czerniakowski, 27 września kapituluje Mokotów. Trzy dni później kapituluje Żoliborz. Toczą się pertraktacje i 2 października zostaje podpisana umowa kapitulacyjna.

**Produkcja Broni.** Brak uzbrojenia zmusza Powstańców do jego produkcji. Wytwarzają własne granaty – „filipinki”, „sidolówki” i „karbidówki”. W powstańczych rusznikarniach składany jest pistolet maszynowy „Błyskawica”, wzorowany na angielskim stenie. Na podwoziu starej ciężarówki Chevrolet Powstańcy ze Zgrupowania „Krybar” konstruują wóz bojowy „Kubuś”. Przebudowują zdobyty niemiecki transporter opancerzony, nazywając go pseudonimem poległego dowódcy - „Szary Wilk”. Materiał wybuchowy Powstańcy pozyskują z niewypałów. Produkują miotacze płomieni, granatniki, wyrzutnie butelek i miny.

**Powstańcze Umundurowanie.** Powstańcze mundury łączy biało-czerwona opaska z orłem i numerem oddziału Wojska Polskiego, noszona na prawym ramieniu. Zdobywcze bluzy maskujące Waffen SS, tzw. panterki z magazynów przy Stawkach, mundury granatowej policji z koszar przy Ciepłej, pocztowców z Poczty Głównej, robocze drelichy na Mokotowie... Głowy chronią furażerki, niekiedy rogatywki lub zdobywcze hełmy. Polskie mundury z Września noszą głównie żołnierze z wchodzącego w skład Grupy „Kampinos” oddziału por. „Doliny” – Adolfa Pilcha. Inni walczą w cywilnych ubraniach, z obowiązkową opaską na ramieniu.

**Podziemna komunikacja - warszawskie kanały.** Nowoczesny system kanalizacji Warszawa zawdzięcza prezydentowi Sokratesowi Starynkiewiczowi. W latach 1876-1878 projektuje go inż. William Lindley.

Budowa rozpoczyna się w roku 1881. Długość zaprojektowanej przez Lindleya sieci kanalizacyjnej wynosi ponad 130 km. Rozmiary kanałów wahały się od 60x110 do 180x225 cm. Powstańcze trasy kanałowe liczą w sumie blisko 25 km.

**Dzieci w Powstaniu - za Męstwo i Odwagę.** W Powstaniu Warszawskim powszechnie uczestniczą dzieci. Chłopcy i dziewczęta pomagają przy budowie barykad, wspierają służby sanitarne i aprowizacyjne, są łącznikami walczących oddziałów, kolporterami powstańczej prasy, kurierami poczty. Biorą udział w dyżurach przeciwpożarowych i gaszeniu pożarów. Są ordynansami powstańczych dowódców. Czyszczą broń i noszą amunicję, a kiedy trzeba – idą do boju. Nie ustępują odwagą dorosłym. Butelkami z benzyną atakują niemieckie czołgi. Wielu młodocianych żołnierzy ginie w walce lub zastrzelonych przez niemieckich strzelców wyborowych – „gołębiarzy”.

**Ludność Cywilna. Rzeź Na Woli.** W czasie Powstania Niemcy dopuszczają się masowych zbrodni na ludności cywilnej. W pierwszych dniach walk do największych mordów dochodzi na Ochocie i Woli. 5 sierpnia ginie personel, ranni i chorzy w Szpitalu Wolskim przy ul. Płockiej. W Domu Profesorskim przy ul. Nowy Zjazd na Starym Mieście Niemcy mordują kilkunastu profesorów UW. Zabijają bez względu na wiek i płeć. Mordują małe dzieci i ciężarne kobiety. Wiele osób palą żywcem. Rannych dobijają strzałami w głowę. Podczas ataków na powstańcze barykady pędzą ludność cywilną przed czołgami, chroniąc się za „żywymi tarczami”. Eksterminacja mieszkańców Woli trwa od tzw. czarnej soboty 5 sierpnia do 7 sierpnia. Jej celem jest sterroryzowanie ludności cywilnej i złamanie

oporu Powstańców. Ofiarą masowych egzekucji pada ok. czterdziestu tysięcy osób, rozstrzeliwanych w różnych punktach dzielnicy. Ciała ofiar są palone. Rzeź kończy rozkaz Hitlera, nakazujący wysyłanie tych, których jeszcze nie zamordowano, do obozów koncentracyjnych lub do pracy przymusowej.

**Niezwykła młodzież szczególnych dni.** Powstanie jest czasem młodych patriotów. Walczyć idą harcerze starszych roczników konspiracyjnych „Szarych Szeregów”. Młodszy, dwunasto-czternastoletni „Zawiszacy” rwą się do służb pomocniczych. Dziewczęta służą jako łączniczki i sanitariuszki, chłopcy walczą na pierwszej linii. Na Woli rozpoczynają Powstanie harcerskie bataliony – „Zośka”, „Parasol” i „Wigry”. „Zośka” i „Parasol” przechodzą najcięższy szlak bojowy Powstania – przez Stare Miasto na Czerniaków. Potwierdzają swą sławę bojową, stając się chlubą Zgrupowania „Radosław”.

**Kapitulacja.** W końcu września nie ma już żadnej nadziei na pomoc dla walczącej Warszawy. 2 października w Ożarowie podpisany zostaje układ o zaprzestaniu działań wojennych. Żołnierze AK zostają wywiezieni do obozów jenieckich. Ludność cywilna przechodzi przez obóz przejściowy w Pruszkowie. Część warszawiaków zostaje wywieziona do Niemiec na roboty. W Powstaniu ginie przeszło 18 tys. Powstańców i 180 tys. cywilów. Niemcy, łamiąc postanowienia aktu kapitulacyjnego, planowo niszczą Warszawę. Burzą większość zabytków, pomników, szkół, kościołów i bibliotek. Spaleniu ulegają archiwa i dzieła sztuki. Klęska Powstania jest klęską polskich dążeń niepodległościowych, przekreślonych ostatecznie postanowieniami konferencji w Jałcie. Zniszczenie Warszawy,

największego potencjalnie ośrodka oporu przeciw nowej okupacji, ułatwia narzucenie komunistycznego systemu władzy oraz sowietyzację polskiego społeczeństwa.

**Śmierć miasta.** Po opuszczeniu Warszawy przez Powstańców i ludność cywilną Niemcy kontynuują dzieło zniszczenia, rozpoczęte wysadzeniem w powietrze Zamku Królewskiego w dniach 8-13 września, po upadku Starówki. Teraz dzielą miasto na rejony, numerują budynki narożne i systematycznie wyburzają polską stolicę. Na murach umieszczają wskazówki dotyczące sposobu burzenia. Niszczą pomniki, palą największe polskie biblioteki: Narodową, Publiczną i Uniwersytecką. W ruiny i popioły obracają archiwa oraz muzea i ich kolekcje. W morze ruin zamieniają Stare Miasto, burzą dokładnie większość warszawskich zabytków.

*Źródło: <http://www.1944.pl>*

---

W niedzielę, 11 sierpnia, taca na zapłatę za wykonane prace w naszym kościele, a o godz. 11:00 Msza św. za wszystkich Ofiarodawców.

W sobotę, 17 sierpnia, o godz. 17:00 zbiórka przy kościele i wymarsz naszej parafialnej pielgrzymki na Jasną Górę. O godz. 18:30 wraz z innymi parafiami częstochowskimi będziemy uczestniczyć we Mszy św. sprawowanej na szczycie i modlitwach Nowenny do Matki Bożej przed Jej uroczystością.